FORTÆLLING / FORNYELSE

Den skjulte scene

Skriv det, fortællingen springer over – uden at bryde dens logik.

Hvorfor bruge aktiviteten?

Eleverne bruger tekstens oplysninger om personer, tid og naturfaglige forhold til at skabe en troværdig ny scene.

Sådan gør du

1. Vælg et spring i fortællingen: en udeladt begivenhed, et tidsspring eller noget, der sker mellem to scener. Find spor om personer, miljø og eventuelle naturfaglige forhold, som den nye scene skal respektere.
2. Lad eleverne skrive den manglende scene med mindst én handling og én replik. Hvis historien fx foregår i et bestemt naturområde, skal beskrivelsen passe til det, eleverne ved om miljøet.
3. Byt tekster. Makkeren fremhæver to ting, der passer til originalen, og én detalje, der skal undersøges eller ændres. Eleverne reviderer deres scene.

Til eleverne

Find et hul mellem to hændelser, og skriv den scene, der kunne have været der. Brug spor fra originalen, så personer, hændelser og naturfaglige forhold stadig hænger sammen.

Naturfagsdidaktisk pointe

Kreativ skrivning bliver tekstnær, når eleverne må afprøve deres ideer mod fortællingens oplysninger og faglige sandsynlighed.

FORTÆLLING / FORNYELSE

Fortællingens remix

Byt rundt på scenerne, og undersøg, hvad rækkefølgen gør ved læseren.

Hvorfor bruge aktiviteten?

Eleverne opdager, hvordan komposition styrer nysgerrighed og forståelse – også når fortællingen rummer naturfaglig viden.

Sådan gør du

1. Lad eleverne finde fem-seks centrale scener og give hver scene en kort titel. Skriv dem på kort, så de kan flyttes rundt.
2. Eleverne lægger kortene i en ny rækkefølge: begynd fx ved vendepunktet eller slutningen. Hændelserne skal være uændrede; kun rækkefølgen må skifte.
3. Grupperne fortæller deres remix og forklarer, hvornår læseren nu får vigtige oplysninger – fx om et naturfænomen eller en risiko. Sammenlign med originalens opbygning.

Til eleverne

Flyt rundt på fem-seks scener uden at ændre det, der sker. Hvilken ny begyndelse skaber mest nysgerrighed, og hvornår får læseren den faglige forklaring?

Naturfagsdidaktisk pointe

Når eleverne omorganiserer en tekst, bliver det tydeligt, hvordan fortællingens rækkefølge kan åbne eller forsinke naturfaglige forklaringer.

FORTÆLLING / FORNYELSE

Fra fortælling til beskedtråd

Hvad sker der med historien, når fortælleren forsvinder?

Hvorfor bruge aktiviteten?

Eleverne omsætter fortælling til en anden tekstform og bliver opmærksomme på, hvad fortælleren bidrager med.

Sådan gør du

1. Vælg en scene med mindst to personer. Undersøg sammen, hvilke oplysninger der kommer fra replikker, og hvilke der kommer fra fortællerens beskrivelser af fx omgivelser eller handlinger.
2. Lad eleverne omskrive scenen til en beskedtråd. Personerne må kun skrive det, de realistisk kan vide. Naturfaglige oplysninger skal stadig være korrekte, hvis de indgår.
3. Sammenlign beskedtråden med originalen. Marker det, der blev bevaret, omsat eller mistet. Diskuter, om fortællerens natur- og miljøbeskrivelser kunne formidles på en anden måde.

Til eleverne

Omskriv en scene til en beskedtråd mellem personerne. Hvilke oplysninger kan de dele, og hvad mister vi, når fortælleren ikke længere beskriver verden?

Naturfagsdidaktisk pointe

Transformationen viser eleverne, at tekstform og fortællerposition bestemmer, hvilke faglige og sanselige oplysninger læseren får.

FORTÆLLING / FORNYELSE

Perspektivtyven

Se den samme begivenhed gennem et andet par øjne.

Hvorfor bruge aktiviteten?

Eleverne undersøger, hvordan perspektiv ændrer oplevelsen af en hændelse, men ikke de faktiske begivenheder.

Sådan gør du

1. Vælg en central scene og en anden person, som er til stede eller tæt på. Find tekstens sikre oplysninger om, hvad der faktisk sker.
2. Eleverne skriver scenen kort fra den nye persons perspektiv. De må ændre tanker, opmærksomhed og ordvalg – men ikke hændelserne eller naturfaglige fakta.
3. Eleverne markerer tre forskelle mellem de to versioner. Tal om, hvordan fx en forsker, et barn eller en naturinteresseret person kan lægge mærke til forskellige ting i samme miljø.

Til eleverne

Fortæl en scene fra en anden persons synsvinkel. Behold det, der sker, men ændr, hvad personen lægger mærke til, og hvordan det opleves.

Naturfagsdidaktisk pointe

Øvelsen skelner mellem observation og fortolkning: To personer kan opleve det samme naturfænomen forskelligt uden at fakta ændrer sig.

FORTÆLLING / FORNYELSE

Temaet flytter hjemmefra

Flyt fortællingens centrale problem til en ny naturfaglig situation.

Hvorfor bruge aktiviteten?

Eleverne bruger fortællingens tema til at undersøge, hvordan dilemmaer kan opstå i nye sammenhænge.

Sådan gør du

1. Formuler fortællingens tema som en hel sætning, fx: ”Det er svært at tage ansvar, når andre tænker anderledes.” Find en scene, der støtter fortolkningen.
2. Lad eleverne flytte temaet til en ny situation med andre personer, sted og konflikt. Brug gerne et naturfagligt dilemma om fx ressourcer, dyrevelfærd, teknologi eller miljø.
3. Eleverne laver en kort synopsis med hovedperson, konflikt, afgørende valg og mulig slutning. Andre grupper gætter temaet og vurderer, om det er bevaret.

Til eleverne

Find fortællingens tema, og flyt det til en ny situation – gerne et dilemma om natur, teknologi eller miljø. Skift handlingen, men behold den centrale problematik.

Naturfagsdidaktisk pointe

Temaoverførsel forbinder litterær forståelse med naturfaglige handlemuligheder og etiske spørgsmål uden at gøre fortællingen til en faktatekst.

FORTÆLLING / FORNYELSE

Trailer uden spoilers

Skab nysgerrighed – uden at afsløre fortællingens løsning.

Hvorfor bruge aktiviteten?

Eleverne træner at udvælge de mest virkningsfulde elementer og kommunikere dem til en bestemt målgruppe.

Sådan gør du

1. Lad eleverne udpege hovedperson, konflikt og to-tre stemningsskabende detaljer. Hvis fortællingen rummer et naturfagligt mysterium, kan det bruges som trailerens åbne spørgsmål.
2. Eleverne laver et storyboard eller manuskript til 30-45 sekunders trailer med scener, korte replikker og eventuel speak. Slutningen og det afgørende vendepunkt skal skjules.
3. Vis eller læs traileren for en anden gruppe. Hvad bliver man nysgerrig på? Hvad afsløres? Lad eleverne justere, så spændingen bygger på tekstens indhold frem for overdrivelser.

Til eleverne

Lav et storyboard til en trailer på 30-45 sekunder. Vis person og konflikt, og stil et spændende spørgsmål – men afslør ikke løsningen.

Naturfagsdidaktisk pointe

Traileren giver anledning til at tale om, hvordan fortællinger kan motivere spørgsmål om naturfænomener, samtidig med at information udvælges bevidst.

FORTÆLLING / FORNYELSE

Valget der ændrer alt

Vend et afgørende valg om, og følg konsekvenserne.

Hvorfor bruge aktiviteten?

Eleverne arbejder med årsagskæder og konsekvenser i fortællingen – og kan sammenholde dem med naturfaglig viden.

Sådan gør du

1. Find et afgørende valg, en person træffer. Tal om, hvad personen ved på dette tidspunkt, og hvilke forhold i fortællingen der påvirker valget.
2. Lad eleverne vende valget om og tegne en konsekvenskæde i mindst fire led: ”Hvis …, så …, hvilket betyder …, og derfor …”. Forløbet skal passe til personerne og fortællingens verden.
3. Sammenlign kæderne i grupper. Undersøg, om naturfaglige årsagssammenhænge – fx vejrlig, sygdom eller teknologi – gør nogle konsekvenser mere sandsynlige end andre.

Til eleverne

Vælg et vigtigt valg, og lad personen gøre det modsatte. Beskriv mindst fire konsekvenser, og forklar, hvorfor de er mulige i fortællingens verden.

Naturfagsdidaktisk pointe

At bygge konsekvenskæder træner eleverne i at begrunde årsag og virkning og skelne mellem mulige og usandsynlige hændelser.

FORTÆLLING / FORNYELSE

Fortælling 2.0

Genopfind historien i en ny form, men bevar dens kerne.

Hvorfor bruge aktiviteten?

Eleverne samler deres forståelse af fortælling, konflikt, tema og fagligt indhold i en selvstændig produktion.

Sådan gør du

1. Grupperne udpeger fire ting, der skal bevares: en central person, hovedkonflikten, en afgørende udvikling og fortællingens tema. Noter eventuelle naturfaglige forhold, som ikke må forvrænges.
2. Eleverne vælger en ny form – fx podcast, tegneserie, dagbog, nyhedsindslag eller mini-teater – og laver en prototype frem for et stort færdigt produkt.
3. En anden gruppe prøver at finde de fire elementer i prototypen. Sammenlign, hvad den nye form gør tydeligere, og hvad der bliver mindre synligt – herunder eventuel faglig viden.

Til eleverne

Genopfind fortællingen som fx podcast, tegneserie eller nyhedsindslag. Bevar person, konflikt, udvikling og tema, og pas på ikke at ændre faglige forhold.

Naturfagsdidaktisk pointe

Forskellige udtryksformer kan gøre bestemte sider af et naturfagligt emne tydelige, men også skjule vigtig information.

FORTÆLLING / FORNYELSE

Fra fortælling til undersøgelse

Lad et spørgsmål fra historien blive til et naturfagligt forsøg.

Hvorfor bruge aktiviteten?

Eleverne omsætter nysgerrighed fra fiktionen til et undersøgbart spørgsmål og skaber egne data.

Sådan gør du

1. Bed eleverne finde noget i fortællingen, de vil undersøge i virkeligheden. Fx: Kan en båd af dette materiale flyde? Eller hvilken overflade kan et insekt bevæge sig på? Vælg et sikkert og gennemførligt spørgsmål.
2. Grupperne formulerer en forventning, beslutter hvad de vil ændre og måle, og planlægger en enkel undersøgelse. Gennemfør den, og noter observationer eller målinger.
3. Eleverne sammenligner deres resultater med fortællingens fremstilling. Hvad passer? Hvad ved vi endnu ikke? Afslut med en faglig forklaring baseret på egne data.

Til eleverne

Find et naturfagligt spørgsmål i fortællingen. Planlæg og gennemfør en lille undersøgelse, og sammenlign resultatet med det, der sker i historien.

Naturfagsdidaktisk pointe

Her bliver fortællingen afsæt for naturfaglig undersøgelseskompetence: undren omsættes til spørgsmål, metode, data og forklaring.

FORTÆLLING / FORNYELSE

Genstanden fortæller

Giv en genstand stemmen – og begræns dens viden.

Hvorfor bruge aktiviteten?

Eleverne eksperimenterer med synsvinkel og lærer, at en fortæller kun kan formidle det, den har adgang til.

Sådan gør du

1. Lad eleverne vælge en genstand, der er vigtig i fortællingen, fx en nøgle, en telefon eller et naturfagligt redskab. Find tre hændelser, genstanden kunne have været til stede ved.
2. Eleverne skriver en kort genfortælling i jeg-form fra genstandens synsvinkel. Genstanden må ikke kende skjulte tanker eller begivenheder andre steder; dens beskrivelser skal passe til tekstens fakta.
3. Byt tekster, og undersøg, hvor genstandens viden er troværdig. Tal om, hvad den kan ”registrere”, og hvad der kun er fortolkning – fx hvis genstanden er et måleinstrument.

Til eleverne

Lad en genstand fortælle om tre hændelser, den kunne have ”oplevet”. Giv den en stemme, men lad den ikke vide mere, end den kan have adgang til.

Naturfagsdidaktisk pointe

Genstandens begrænsede blik giver en enkel indgang til at skelne mellem observationer, information og fortolkninger.

FORTÆLLING / FORNYELSE

Slet hovedpersonen

Hvad er der tilbage, hvis hovedpersonen aldrig fandtes?

Hvorfor bruge aktiviteten?

Eleverne undersøger, hvordan personer skaber handling og påvirker fortællingens udvikling.

Sådan gør du

1. Lad eleverne forestille sig, at hovedpersonen fjernes. Udvælg fire-fem centrale hændelser, og skriv dem på kort.
2. Sorter hændelserne i tre bunker: ”Sker stadig”, ”Ændrer sig” og ”Forsvinder”. Bed eleverne begrunde deres valg med tekstens oplysninger og de betingelser, der gælder i fortællingens verden.
3. Vælg en biperson, som måske kunne overtage rollen. Lav en kort ny handlingsskitse, og diskuter i grupper, hvad hovedpersonen faktisk får til at ske – og hvilke naturfaglige begivenheder der ville ske uanset personen.

Til eleverne

Fjern hovedpersonen fra historien. Hvilke hændelser forsvinder, og hvilke sker stadig? Kan en anden person overtage rollen?

Naturfagsdidaktisk pointe

Øvelsen tydeliggør forskellen mellem persondrevne handlinger og naturfænomener, der ikke afhænger af en bestemt persons valg.